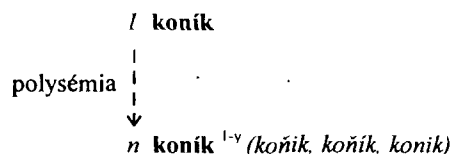

ľudského tela: napr. *palec, noha, čelo, hlava, bok, oko, prsný návoj, ríťovie*;
 2. podľa označení na zaradenie človeka v rodinnej štruktúre: napr. *babka, dedok, babčička* alebo sociálno-spoločenskej štruktúre: napr. *sluha, paholok, mládenec, pohonič*; 3. na základe apelativizovanej podoby proprií: napr. *barbora, janko*; 4. podľa názvov antropomorfizovaných postáv: napr. *smrtka, kostra, panák, pandrlák*; analogicky II. (z motivačného okruhu ZVERY)
 1. podľa častí zvieracieho tela: napr. *brko, krídlo, laba, parožky, slabiny*;
 2. prenášaním názvov zvierat: napr. *koník, kačka, káčer, mačatá, birka* a pod.

Polysémia, tautonymia, homonymia

Polysémiou vznikajúce ľudové termíny odrážajú vo vertikálnej rovine istý vzťah k základovému významu, od ktorého sa nový význam odvodzuje (porov. Dolník, 1990, s. 93). Nová polysémna lexéma nesie na istej úrovni odvodeného *n*-tého významu určujúci príznak, v našom prípade „tkáčske náradie, nástroj (alebo jeho časť)“.

Príklad¹

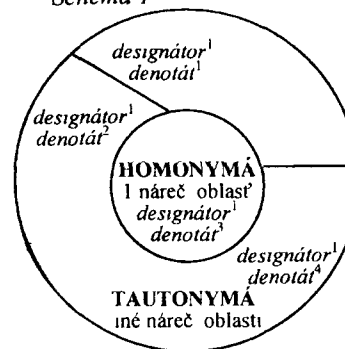

Takáto lexéma sa môže, ale nemusí (ak sa používa na celoslovenskom území v rovnakom význame), v dôsledku teritoriálneho rozšírenia rozčleniť symetricky na viaceré homonymné slová s rozdielnym významom. Ak sa navyše takéto lexikálne homonymá nachádzajú v zemepisne nesúrodnom areáli (slová z rôznych nárečových oblastí), hovoríme o **tautonymách**² (pozri schému 1).

¹ Horný index označuje možný počet významov tautonymných lexém.

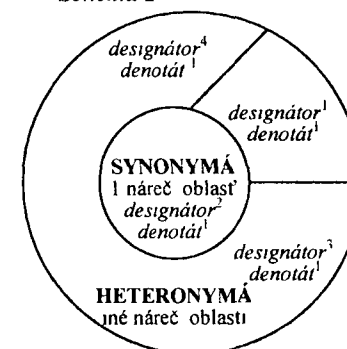
² Lingvistické termíny **tautonymia**, **heteronymia** používame v súlade so *Slovníkom slovenských nárečí I.* (1994, s. 20–22). J. R. Nižňanský (1987, s. 71) vymedzuje tieto lingvistické termíny nejednoznačne: „označenie *tautonymum*, novšie *heteronymum* na rovnoznačné formálne odlišné slová v rozličných nárečových oblastiach. Termínom *tautonymum* sa označujú aj nárečové rovnako znejúce slová s rozdielnym obsahom na rozličných nárečových oblastiach.“. Š. Ondruš (1987, s. 237) chápe lingvistické termíny vo vzťahu k teritoriálnym a sociálnym nárečiam. „Spisovný jazyk preberie slová rovnakého významu z dvoch (viacerých) oblastí zemepisných nárečí (tzv. **tautonymá**) alebo zo sociálnych nárečí (tzv. **heteronymá**)“.

Schéma 1

1 designátor, y denotátov

Schéma 2

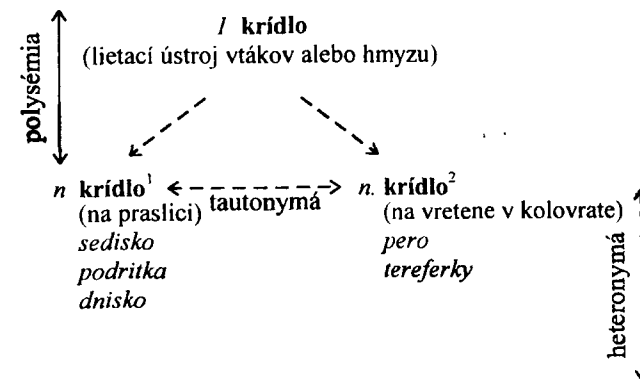

y designátorov, 1 denotát

V ľudovej terminológii z oblasti pradiarstva a tkáčstva sa na celom slovenskom území môžu používať rôzne nárečové termíny (lexémy), ktoré označujú rovnakú realiu. Ide o synonymné (významovo totožné) slová, ktoré sa označujú z dôvodu výskytu v teritoriálne (tým aj nárečovo) rozdielnych oblastiach ako **heteronymá** (pozri schému 2).

Jednotlivé nárečové lexikálne homonymá (tautonymá) vo funkcii ľudových termínov majú obyčajne rozličné synonymá (heteronymá); týmito súbormi nárečových synonymým sa jednotlivé lexikálne homonymá vzájomne odlišujú (porov.: Ivanová-Šalingová, 1981, s. 217).

Príklad.

Pri analýze materiálu sa ukázalo, že v ľudovej pradiarskej a tkáčskej terminológii je zriedkavá synonymia termínov a takmer vylúčená homonymia termínov (homo-/heterosémia v totožnej nárečovej oblasti), ale výrazne je